

Vlaams
Parlement

stuk **925** (2010-2011) – Nr. 8
ingediend op 24 maart 2011 (2010-2011)

Hoorzitting

over Europa en de openbare omroepen,
en de openbare omroepen in Europa,
ter voorbereiding van de nieuwe beheersovereenkomst
tussen de VRT en de Vlaamse Gemeenschap

Verslag

namens de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media
uitgebracht door de heer Wim Wienen

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Philippe De Coene.

Vaste leden:

de heren Carl Decaluwe, Paul Delva, Johan Verstreken, Veli Yüksel;
de heren Erik Arckens, Johan Deckmyn, Wim Wienen;
de heren Jean-Jacques De Gucht, Herman Schueremans;
de heren Philippe De Coene, Chokri Mahassine;
de heer Lieven Dehandschutter, mevrouw Danielle Godderis-T'Jonck;
de heer Jurgen Verstrepen;
de heer Bart Caron.

Plaatsvervangers:

de heer Ludwig Caluwé, de dames Martine Fournier, Vera Jans, Tinne Rombouts;
de heer Chris Janssens, mevrouw Katleen Martens, de heer Wim Van Dijck;
de heren Peter Gysbrechts, Bart Tommelein;
mevrouw Yamila Idrissi, de heer Patrick Janssens;
de heren Wilfried Vandaele, Kris Van Dijck;
mevrouw Ulla Werbrouck;
de heer Luckas Van Der Taelen.

Stukken in het dossier:

925 (2010-2011) – Nr. 1 t.e.m. 7: Verslagen over hoorzitting

INHOUD

1. Uiteenzetting door mevrouw Anne Deltour, administrateur van de afdeling Audiovisueel en Mediabeleid, Directoraat-Generaal Informatiemaatschappij en Media van de Europese Commissie	4
2. Vragen van de commissieleden en antwoord van mevrouw Deltour	5
3. Uiteenzetting door mevrouw Nicola Frank, European Broadcasting Union	7
4. Vragen van de commissieleden en antwoord van mevrouw Frank	8
5. Uiteenzetting door de heer Ivo Belet, Europees parlementslid	10
6. Vragen van de commissieleden en antwoord van de heer Belet	12
Gebruikte afkortingen	16

De Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media organiseerde op 1 maart 2011 een hoorzitting over Europa en de openbare omroepen, en de openbare omroepen in Europa, ter voorbereiding van de nieuwe beheersovereenkomst tussen de VRT en de Vlaamse Gemeenschap.

Deze hoorzitting werd georganiseerd met mevrouw Anne Deltour, administrateur van de afdeling Audiovisueel en Mediabeleid, Directoraat-Generaal Informatiemaatschappij en Media van de Europese Commissie, mevrouw Nicola Frank, European Broadcasting Union en de heer Ivo Belet, Europees parlements lid.

1. Uiteenzetting door mevrouw Anne Deltour, administrateur van de afdeling Audiovisueel en Mediabeleid, Directoraat-Generaal Informatiemaatschappij en Media van de Europese Commissie

Mevrouw *Anne Deltour* merkt op dat het thema van de besprekingen erg breed is. Ze zal zich dan ook beperken tot een paar algemene beginselen en voorts ingaan op de Europese regelgeving.

Publieke omroepdiensten zijn nauw verbonden met democratische en culturele behoeften van de maatschappij. Ze moeten een gevarieerde en pluralistische kijk op de maatschappij bieden. Bovendien moeten de publieke diensten hun taken van algemeen belang blijven uitoefenen in een veranderende omgeving. Daarom mogen en moeten ze hun activiteiten uitbreiden op andere platforms en onder andere formaten. De openbare dienst van algemeen belang kan zich niet beperken tot die van traditionele televisieomroep.

Om mediapluralisme te verzekeren en een verscheidenheid van inhoud aan te bieden, is het evenwel van belang dat een sterke publieke omroepdienst en commerciële audiovisuele diensten samen bestaan. Het belang van mediapluralisme als uiting van de uitdrukkingsvrijheid wordt benadrukt in artikel 11 van het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie. Het bestaan van zowel openbare als commerciële diensten is kenmerkend voor het Europese model en moet absoluut bewaard worden. Dit draagt ook bij tot de vrijheid van meningsuiting zoals bepaald in artikel 10 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en het reeds vermelde artikel 11 van het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie.

Tevens geven de karakteristieken van het publieke omroepmodel aanleiding tot wijzingen tussen de verschillende marktoperatoren. Vooral de verenigbaarheid van het financieringsmodel met de mededingingsregels wordt aangekaart. Door de snelle evolutie van markt en technologie ontstaan daarenboven nieuwe mogelijkheden die ook de juiste omkadering moeten krijgen.

In 2001 gaf de Europese Commissie haar visie over deze situatie in een mededeling over de regels voor staatssteun aan openbare omroepen. Naar aanleiding van de technologische veranderingen, in het bijzonder op het vlak van de distributieplatforms, werd deze mededeling in 2009 herzien.

Volgens de herziene mededeling kan de overheidsfinanciering van publieke omroepen in de regel als staatssteun beschouwd worden. Staatssteun is een maatregel van de staat of met staatsmiddelen bekostigd die het handelsverkeer tussen de lidstaten ongunstig beïnvloedt. Hij moet de begunstigde een voordeel verschaffen en de mededinging vervalsen of dreigen te vervalsen.

Toch kan staatssteun verenigbaar zijn met de bepalingen van het EU-Verdrag over de mededinging. Volgens artikel 106 vallen de ondernemingen belast met het beheer van diensten van algemeen economisch belang onder de mededingingsregels voor zover de toepassing daarvan de vervulling van de hun toevertrouwde bijzondere taak niet verhin-

dert. Ook bij afwijkingen mag de ontwikkeling van het handelsverkeer niet worden beïnvloed in een mate die strijdig is met het belang van de Europese Unie.

De mededeling van de Europese Commissie van 2009 heeft op basis van de rechtspraak van het Hof van Justitie de voorwaarden waaraan de financiering van de openbare omroepdienst dient te beantwoorden, uiteengezet in een aantal beginselen. Het eerste is het omschrijvingsbeginsel: de lidstaat moet de dienst duidelijk omschrijven als een dienst van algemeen economisch belang. Het tweede is het toewijzingsbeginsel: de onderneming moet door de lidstaat belast zijn met deze dienst. Het derde is het evenredigheidsbeginsel: de ontheffing van de mededingingsregels mag het handelsvervoer niet beïnvloeden in een mate die strijdig is met de belangen van de Europese Unie. Ook de opdracht van publiek belang mag dus niet op een onevenredige manier de mededinging verstoren. Dat is net wat commerciële partners openbare omroepen vaak verwijten.

De mededingingsregels bestonden natuurlijk al voor 2006. Nieuwe elementen van de mededeling van 2009 zijn de ex ante herziening van nieuwe diensten die door de lidstaat moet worden verricht, de verduidelijking over de betalende diensten in de publieke opdracht en een meer effectieve controle over de mogelijke overcompensatie van staatssteun. Deze beginselen moeten getoetst worden aan het Protocol over de Financiering van de Openbare Omroepen, ook bekend als het Protocol van Amsterdam, dat de lidstaten een grote speelruimte laat voor de organisatie en de financiering van de openbare omroepen.

Het is de opdracht van de Europese Commissie na te gaan of aan alle voorwaarden voldaan is. Voor de inhoudelijke inschatting, bijvoorbeeld de omschrijving van de publieke opdracht, is de rol van de Europese Commissie beperkt tot het detecteren van kennelijke fouten (manifest error).

Mevrouw Deltour ziet drie belangrijke uitdagingen en behoeften van de openbare omroepdienst in Europa. Aan de ene kant moet de openbare omroep op alle platforms aanwezig zijn om de nieuwe consumptiemodellen van de burgers te volgen en om aantrekkelijk te blijven voor alle lagen van de bevolking. Ten tweede moet de openbare dienst blijven investeren in innovatieve en kwalitatieve inhoud. Ten derde mag de openbare dienst niet de mededinging vervalsen in een mate die onverenigbaar is met de algemene beginselen van het mededingingsrecht.

2. Vragen van de commissieleden en antwoord van mevrouw Deltour

De heer *Wim Wienen* vraagt of een openbare omroep die onbeperkt radioreclame-inkomsten mag vergaren, volgens de Europese Commissie het evenwicht in de markt zou verstoren. Als de overheid een pensioenfonds van een openbare omroep stijft, kan dat dan gezien worden als een overcompensatie van staatssteun?

De heer *Carl Decaluwe* legt het knipperlichtenmodel uit. Het parlement weet niet hoe de inkomsten uit radioreclame precies samengesteld zijn. Daarenboven bestaat het vermoeden dat de openbare omroep dumpingprijzen hanteert voor radioreclame. Die prijzen maken het de commerciële omroepen moeilijker om hun producten aan de man te brengen. De VRT ervaart geen nadeel, want als de radio-inkomsten onder een bepaald niveau zakken, past de overheid bij. Valt het knipperlichtenmodel dan onder ongeoorloofde staatssteun?

De opdracht van de VRT is vrij goed omschreven: informatie, cultuur en educatie zijn de prioritaire opdrachten, pas dan komen sport en ontspanning. Op welke manier beoordeelt de Europese Commissie of bepaalde aspecten te zwaar wegen in de programmering of in de budgetverdeling? Het lid informeert tot slot of er al rechtspraak is over de inclusie van betalende diensten.

De heer *Wilfried Vandaele* merkt op dat de spreker de aanwezigheid van de openbare omroep op internet niet als concurrentievervalsing beschouwt. De VRT biedt bijvoorbeeld een internetkrant aan, wat in het nadeel is van de schrijvende pers. Tot slot vraagt de spreker wat de recente ervaringen zijn van mevrouw Deltour met de quota voor programma's uit eigen land?

De heer *Philippe De Coene*, voorzitter, vraagt of het financieringsmodel van de openbare omroep getoetst is aan de Europese regels van de mededinging, vrij verkeer van handel en culturele autonomie. Is er gecontroleerd of de uitvoering van dat model aan de Europese regels beantwoordt? Zo ja, wat waren de conclusies?

Mevrouw *Anne Deltour* zegt dat het DG Mededinging de zaken gedetailleerd controleert. Het directoraat heeft in ieder geval de vorige beheersovereenkomst beoordeeld. Reclame kan bijdragen tot de financiering van een openbare omroep maar kan geen openbare opdracht zijn. Heel wat openbare omroepen hebben trouwens een gemengde financiering.

Het knipperlichtenmodel is gewoon een mogelijk financieringsmodel, daar is niets tegen. Als een openbare omroep radioreclame aan dumpingprijzen aanbiedt, buit hij zijn marktpositie uit om de prijzen artificieel naar beneden te halen. Dat is een vervalsing van de mededinging.

De Europese Commissie beoordeelt in de opdracht van een openbare omroep alleen de kennelijke fouten, bijvoorbeeld telewinkelen. Sport interesseert een aanzienlijk deel van de bevolking. De spreker verwijst naar de recente uitspraak van het Europees Hof van Justitie. Dat oordeelde dat topwedstrijden, onder meer het Europees kampioenschap en het wereldkampioenschap voetbal, van aanzienlijk belang zijn voor het publiek van een bepaalde lidstaat en dus kunnen worden opgenomen in een nationale lijst van de evenementen waartoe dat publiek toegang moet hebben tot de kosteloze televisie.

De Spaanse regelgeving bepaalde dat een aanzienlijk deel van de producties Europees moest zijn en een deel daarvan in de Spaanse taal. In het UTECA-arrest aanvaardt het hof dat als cultureel doel van algemeen belang. In Vlaanderen zou er moeten gesproken worden over Nederlandstalige en niet over Vlaamse producties. Vlaamse producties opleggen zou immers een discriminatie zijn op basis van nationaliteit.

Het is mogelijk om klachten tegen de praktische toepassing van het financieringsmodel bij het DG Mededinging in te dienen. In sommige gevallen moeten de klagers eerst alle mogelijkheden in de lidstaat zelf uitputten.

De heer *Carl Decaluwe* zegt dat de VRT een exclusiviteitscontract heeft met een groot productiehuis, Woestijnvis. Dat behoudt echter de rechten van alle programma's dat het voor de openbare omroep maakt. Het gaat dus om programma's die eigenlijk al betaald zijn met belastinggeld. Woestijnvis probeert nu een zender te kopen. Als het de programma's die het voor rekening van de openbare omroep gemaakt heeft, daar ook uitzendt, kan dat dan beschouwd worden als onrechtmatige staatssteun? Uiteindelijk moet het dan niet meer betalen voor de ontwikkeling van programma's, terwijl andere beginnende zenders dat wel moeten. Kan iedereen daarover een klacht indienen, bijvoorbeeld ook een burger die vindt dat zijn belastinggeld onrechtmatig gebruikt wordt? Andere productiehuizen die voor de VRT werken, behouden de rechten niet. Is dat in strijd met de eerlijke mededinging?

Mevrouw *Anne Deltour* moet de zaak verder onderzoeken vooraleer echt te kunnen oordelen. Het feit dat het ene productiehuis de rechten behoudt en het andere niet, valt onder het Belgische contractrecht. Het is moeilijk te tornen aan contracten die de omroep met een partij sloot. Als het productiehuis programma's gemaakt met overheidsgeld, op een eigen zender uitzendt, valt dat allicht onder de onrechtmatige staatssteun. De spreker zal nagaan of er rechtspraak is over dergelijke aangelegenheden. Meestal dienen concurren-

ten een klacht in tegen dergelijke praktijken. Ze zal navragen of ook een burger klacht kan indienen.

3. Uiteenzetting door mevrouw Nicola Frank, European Broadcasting Union

Mevrouw *Nicola Frank* deelt mee dat de EBU de openbare omroepen verenigt. De EBU telt 74 actieve leden uit 56 landen in en rond de Europese Unie, inclusief het Middellandse Zeegebied en het oostelijke deel van Europa.

Mevrouw Frank zal het hebben over de rol van de publieke omroepen, of ruimer de publieke media, in een meer en meer gefragmenteerde mediaomgeving, over de programmering, de innovatieve technologieën, het marktaandeel van de openbare omroepen, de financiering en heel kort de regulering.

Gedurende vele jaren creëerde het zogenaamde duale systeem, de co-existentie van commerciële en openbare omroepen, een gezonde concurrentie tussen beide, die in het voordeel was van het publiek. Een sterke openbare omroep die hoge kwaliteit biedt en een levendige commerciële sector zijn cruciaal voor het duale systeem. Over de jaren is dat duale systeem ingewikkelder geworden: openbare en commerciële omroepen zijn niet langer de enige spelers. De nieuwe commerciële inhoudleveranciers worden almaar sterker. Zo boekte Google in 2010 een resultaat van bijna 22 miljard dollar. Dat is meer dan de meeste grote mediabedrijven. Telecombedrijven produceren nu ook zelf inhoud. De penetratie van IPTV is de voorbije jaren aanzienlijk gestegen. Sommige telecombedrijven hebben exclusieve contracten afgesloten met grote inhoudleveranciers en concurreren met televisieomroepen om de rechten van programma's te verwerven, bijvoorbeeld de voetbalrechten.

De inkomsten van de grote mediabedrijven zoals Time Warner, zijn tot vijf keer groter dan die van de grootste openbare omroep, het Duitse ARD. Nochtans verdienen ook sommige commerciële omroepen veel geld.

Daarenboven neemt ook de rol van het creatieve publiek toe. De sociale netwerken en de mobiele consumptie hebben het gebruikersgedrag aanzienlijk gewijzigd. De mogelijke fragmentering van het publiek door die nieuwe evoluties is een belangrijke kwestie in de moderne maatschappij. De EBU denkt dat informatie van bloggers, twitters, burgerjournalisten, leden van sociale netwerken en bronnen als Wikileaks niet volstaat. Iemand moet betekenis geven aan die vloed van informatie door ze in een context te plaatsen, de achtergrond uit te leggen, kortom een gids zijn. Daarenboven is er behoefte aan ruimte voor een publiek debat en voor opinievorming. De EBU denkt dat de publieke media daarvoor zorgen en kunnen blijven zorgen. Die ruimte moet altijd vrijelijk toegankelijk zijn voor iedereen en een onafhankelijk beeld geven van het land. Het moet de bezoekers aanmoedigen om deel te nemen aan relevante politieke discussies. Het moet eerlijke en evenwichtige reportages bieden, geschreven door goed opgeleide journalisten. De informatie moet boeien en soms zelfs inspireren. In een meer en meer gefragmenteerde mediaomgeving moeten publieke media daarenboven de sociale cohesie bevorderen.

De openbare media kunnen zich van die taak kwijten met distinctieve, innovatieve, onafhankelijke en gevarieerde programmering. Die programma's moeten relevant zijn voor het nationale of regionale publiek en het een gevoel van familiariteit en gedeelde waarden geven. Kwaliteitsvolle inhoud is noodzakelijk, maar ook de inhoudoverdracht is cruciaal. Nieuwe technologieën spelen daarbij een belangrijke rol. Zij geven de burgers immers steeds meer keuzemogelijkheden. Burgers kunnen de media-inhoud op elk moment en op elke plaats consulteren. Ter illustratie: het gebruik van smartphone verdubbelt elk jaar.

De publieke media moeten zich aan dat veranderende consumentengedrag aanpassen, zo niet worden ze minder relevant voor alle burgers en voor alle leeftijdscategorieën. Het

wordt bijvoorbeeld steeds moeilijker om aantrekkelijk te zijn voor jongeren. Daarom is het belangrijk aanwezig te zijn op de nieuwe platformen. Openbare omroepen passen zich aan die ontwikkeling aan en bieden meer en meer mobiele diensten, onlinediensten en diensten op aanvraag aan. De nieuwe vormen zijn daarenboven heel populair. De BBC iPlayer, een vorm van uitgesteld kijken, kreeg in 2010 1,3 miljard verzoeken uit het Verenigd Koninkrijk.

Internet, connected en hybride televisie zijn de recentste sleutelvernieuwingen. Zij maken het mogelijk om op één scherm verschillende diensten te bekijken, bijvoorbeeld zowel lineaire, traditionele televisie-inhoud als inhoud op aanvraag. De hybride televisie zal de kijkervaring drastisch veranderen door de dynamiek en de flexibiliteit van het internet te combineren met de kwaliteit en de toegankelijkheid van lineaire televisie.

Ondanks het stijgende gebruik van internetgebaseerde diensten, neemt de klassieke televisie- en videoconsumptie ook toe. Blijkbaar neemt de mediaconsumptie gewoon toe. De gemiddelde kijktijd is tussen 1999 en 2009 met 23 minuten toegenomen.

Het aantal televisiekanalen is de laatste tien jaar verdrievoudigd. Televisie is dus populair. In een dergelijke competitieve omgeving wordt het voor openbare omroepen moeilijker om een significante plaats te behouden. Desondanks blijft het marktaandeel stabiel, het schommelt rond 29 percent. Sinds 2000 hebben de publieke omroepen gemiddeld slechts drie percent marktaandeel verloren. Dat bewijst dat ze hun publiek kwaliteit bieden. Dat geldt zeker voor de VRT. Met een televisiemarktaandeel van 41 percent in 2009 is dit een van de meest populaire openbare omroepen in Europa. Daarenboven blijft dat marktaandeel groeien. Met een marktaandeel van 61 percent zijn de VRT-radionetten ook erg populair. De VRT hoort bij de meest populaire openbare omroepen in Europa.

Wil de openbare omroep zijn taak vervullen en die bewuste publieke ruimte bieden, dan heeft hij een stabiele financiering en een aangepaste regulering nodig. Op het vlak van financiering zijn de meeste openbare omroepen slechter af dan vijf jaar geleden. De financieringsmechanismen variëren van lidstaat tot lidstaat. De meeste leden van de EBU hebben een gemengde financiering, dus een combinatie van openbare en commerciële middelen. De grote meerderheid steunt op kijk- en luistergeld of andere publieke financiering, aangevuld met andere inkomsten. Aan de meeste openbare omroepen is reclame, sponsoring of andere commerciële activiteiten toegestaan. 60 percent van de leden moeten het vooral doen met kijk- en luistergeld.

De openbare omroepen hebben ook een aangepaste regulering nodig, in de eerste plaats inzake auteursrechten. Er zijn op dat vlak namelijk wat problemen om programma's online en op aanvraag beschikbaar te stellen. De EBU wil daarenboven een aantal waarborgen om de toegang van de openbare omroep tot de verschillende platformen te verzekeren. De EBU gelooft dat de openbare omroep een open en niet-discriminerende toegang moet krijgen tot alle platformen.

Als openbare omroepen adequate en stabiele financiering hebben en de juiste regelgeving, kunnen ze hun opdrachten naar behoren uitvoeren. Dan kunnen ze investeren in bijzondere en kwaliteitsvolle inhoud en creatieve programma's bieden aan alle sectoren van de maatschappij, objectieve en evenwichtige reportages aanreiken en de kijker innoverende luister- en kijkervaringen geven op elk moment en op elke plaats. Samengevat: dan kunnen ze zorgen voor de zogenaamde publieke ruimte.

4. Vragen van de commissieleden en antwoord van mevrouw Frank

De heer *Carl Decauw*e begrijpt dat volgens de EBU de inkomsten van de Vlaamse openbare omroep met drie percent of meer achteruitgegaan zijn. Waar komen die cijfers vandaan? In 2005-2006 en in 2006-2007 werd de basisdotatie met vier percent geïndexeerd. In

2007-2008 en in 2008-2009 bedroeg de indexaanpassing twee percent. Ook de commerciële inkomsten zijn gestegen. Het lid denkt dus dat de cijfers van de EBU niet correct zijn.

De heer Decaluwe informeert of er behalve de Waalse uitgevers nog anderen procedures ingespannen hebben tegen de nieuwswebsites of andere vormen van internetactiviteiten van openbare omroepen. Wat denkt de EBU daarover?

De heer *Bart Tommelein* vraagt of een derde van het marktaandeel een gezonde situatie is voor een publieke zender. In Vlaanderen is het marktaandeel van de publieke omroep groter. Ondanks de economische crisis is het aantal televisiekanalen verdriedubbeld op tien jaar tijd. Is die stijging te danken aan een grote rendabiliteit of aan de digitalisering?

De heer *Veli Yüksel* vraagt of het marktaandeel van de openbare omroep anders is in EU-landen dan in niet-EU-landen. Is een marktaandeel van ongeveer dertig percent ideaal om niet marktversturend te zijn?

De heer *Wilfried Vandaele* wil weten of de generalistische openbare omroepen nog een toekomst hebben. Of zijn ze gedoemd te verdwijnen? Heeft de EBU daar een visie op of een strategie voor?

Mevrouw *Nicola Frank* antwoordt dat de cijfers gebaseerd zijn op de informatie die de EBU van zijn leden krijgt en dat ze zowel de commerciële als de openbare inkomsten omvatten. De invloed van de inflatie is uit de evolutie gehaald.

Een marktaandeel van gemiddeld dertig percent is succesvol, zeker omdat ook het aantal zenders verdrievoudigd is. Maar de markten verschillen enorm. Vlaanderen is heel anders dan Duitsland waar de twee openbare omroepen goed zijn voor dertig percent marktaandeel op een grote adverteerdersmarkt met heel wat private zenders. Zelfs tussen Wallonië en Vlaanderen zijn de verschillen aanzienlijk. De Waalse zenders hebben geduchte concurrenten aan de Franse zenders. Vlamingen kijken dan weer het liefst naar zenders van hun eigen regio en niet naar Nederlandse omroepen. In sommige landen zijn de commerciële omroepen beperkt aanwezig. Het is moeilijk het ideale marktaandeel van een openbare omroep te bepalen want dat hangt af van de situatie in het land.

De klassieke organisaties als omroepen en dagbladpers hebben op het internet meer te duchten van de grote internationale groepen dan van de openbare omroep. Vaak is de concurrentie tussen de geschreven pers en de openbare omroep op het internet veel minder groot dan sommigen laten uitschijnen. Alle mediaoperatoren zijn verplicht om op internet aanwezig te zijn, zo niet zijn ze op termijn gedoemd te verdwijnen. Het klopt dat de grenzen tussen de media op het internet meer en meer vervagen. Heel wat krantenwebsites plaatsen nu ook beelden, bijvoorbeeld Spiegel Online.

Er zijn daar heel wat klachten over. In het begin kwamen de klachten tegen de openbare omroepen vooral van commerciële omroepen. De laatste jaren zijn het vooral de uitgevers die klacht indienen. De geschreven pers zit immers in een crisis: er worden minder en minder kranten gelezen. De meeste mensen lezen de berichten online maar betalen daar niet voor. Dat zet het businessmodel van de kranten onder druk. In alle gevallen heeft de Europese Commissie geoordeeld dat de klachten niet terecht waren. Soms wendden klagers zich vervolgens tot het Europese Hof van Justitie, maar ook dat verwierp de klachten. Bij alle klachten over openbare omroepen die reclame aan dumpingprijzen zouden aanbieden, oordeelden de Europese Commissie en het hof trouwens dat er geen sprake was van dumping.

In een mededeling in 2009 voerde de Europese Commissie de ex-ante-evaluatie in. De lidstaat moet daardoor steeds vooraf oordelen of een nieuwe dienstverlening een meerwaarde biedt aan het publiek en of die waarde groot genoeg is om eventuele marktbeïn-

vloeding te rechtvaardigen. Dertien lidstaten hebben ondertussen een ex-ante-evaluatie uitgevoerd, zij het wel op een heel verschillende wijze.

De stijging van het aantal zenders is te danken aan de evolutie van de technologie: van satelliet, digitale en terrestriële televisie. Dat toont aan dat de televisiemarkt nog heel wat groeimogelijkheden heeft. De stijging toont eveneens aan dat mensen in enorme hoeveelheden media consumeren.

Mevrouw Frank denkt niet dat de generalistische openbare omroepen zullen verdwijnen, maar dat is een gokje. De leden van de EBU buigen zich over deze kwestie en ontwikkelen strategieën om hun toekomst veilig te stellen. In sommige landen starten openbare omroepen thematische en gespecialiseerde kanalen voor een bepaald publiek. De spreker denkt dat het in het belang van elk land is om de generalistische zenders te behouden. Die zorgen immers voor sociale inclusie en geven de openbare omroep een soort referentiestatus. In een totaal gefragmenteerde mediawereld is een publiek debat over bepaalde kwesties niet langer mogelijk omdat mensen niet langer over dezelfde informatie beschikken. Sommige mensen zullen daarenboven hun weg verliezen in de hoeveelheid informatie.

De heer *Paul Delva* vraagt of er regio's of landen zijn waar het marktaandeel van de openbare omroep nog groter is dan in Vlaanderen.

Mevrouw *Nicola Frank* kent de cijfers niet precies, maar de Vlaamse openbare omroep heeft zeker een van de grootste marktaandelen. Dat heeft te maken met de specifieke marktsituatie maar ook met de kwaliteit. Het is in ieder geval een goed teken.

5. Uiteenzetting door de heer Ivo Belet, Europees parlements lid

De heer *Ivo Belet* deelt mee dat de mediamaarkt zeer gefragmenteerd is door de explosie en de stijgende variatie van het aanbod. Alle traditionele media ervaren dus meer concurrentie.

De spreker wil het vooral hebben over een rapport en de daarop gebaseerde resolutie van het Europees Parlement van 25 november 2010. De nieuwe evoluties in de media maar ook de preciaire situatie van de openbare omroep in de nieuwe lidstaten waren de aanleidingen. De co-existentie tussen openbare en commerciële omroepen is een typisch Europees fenomeen. In Amerika is commercie oppermachtig en de publieke omroep marginaal. Ook in andere continenten bestaat het model niet. Dat unieke model staat in een aantal lidstaten onder druk, zeker in de nieuwe lidstaten. Een krimpscenario gaat niet alleen in tegen de Europese waarden maar ook tegen een aantal verdragsrechtelijke bepalingen.

De onlinediensten van openbare omroepen worden vaak als ongeoorloofde concurrentie beschouwd. De nieuwsdiensten bieden hun informatie immers kosteloos aan. Dat is een doorn in het oog van de commerciële televisiezenders en van de schrijvende pers. Nochtans bieden die meestal ook film- en audiomateriaal aan op hun website. De schrijvende pers vreest natuurlijk dat hun betalende internetartikelen niet meer gelezen zullen worden. Daarenboven worden de reclameopbrengsten voor de onlinediensten van de openbare maar vooral van de commerciële media zwaar onder druk gezet door giganten als Google en Apple.

De eisen die Apple stelt aan de uitgevers van de schrijvende pers om iPad te publiceren, werden onlangs besproken in het Europees Parlement. Apple vroeg immers een deel van de inkomsten als compensatie. De Europese commissaris Piebalgs vindt het te vroeg om te oordelen of Apple zich dominant gedraagt. De markt bestaat immers nog maar pas. Nochtans is vandaag al duidelijk dat Apple met de iPad een dominante marktpositie heeft. De vraag is of het daar misbruik van maakt door de uitgevers bepaalde tarieven op te leggen. De commissaris zal dat bekijken in nauw overleg met de nationale concu-

rentieautoriteiten. Kortom, de dominante positie van een speler als Google en Apple zet de commerciële partners meer onder druk dan een internetsite van een openbare omroep.

De Vlaamse uitgevers hebben gematigd positief gereageerd op het recente contractaanbod van Apple. De uitgevers in de Verenigde Staten en de European Newspaper Publishers' Association hebben daar vrij negatief op gereageerd. Ze vrezen immers dat Apple met iPad op termijn met dertig percent van de inkomsten van de schrijvende pers op het internet zou kunnen gaan lopen. Meer en meer vervagen de grenzen tussen schrijvende media, visuele media en audiomedie, het wordt dus des te belangrijker om dominante spelers in de gaten te houden. Het Burda-concern, een grote Duitse uitgever, tracht een deel van het inkomstenverlies te compenseren door reizen aan te bieden via het internet. Dat bewijst de hoge graad van concurrentie.

In de resolutie staan een aantal oplossingen. De heer Belet benadrukt dat elke oplossing aangepast moet zijn aan de specifieke situatie van elk land. Hij wil desalniettemin enkele algemene principes aanhalen. De omroepmededeling van 2009 stelt duidelijk dat een openbare omroep onlineactiviteiten kan ontwikkelen maar onder duidelijke voorwaarden: het initiatief moet een duidelijke maatschappelijke meerwaarde hebben en de impact moet vooraf getoetst worden door een onafhankelijke instantie. Het Protocol van Amsterdam formuleert extra voorwaarden. De criteria zijn duidelijk maar ruim. Ze vergen nog interpretatie.

Een van de Duitse publieke omroepen wou educatieve spelletjes voor smartphone aanbieden aan kinderen en jongeren. De commerciële zenders protesteerden. Spelletjes gesponsord met overheids geld zagen zij als concurrentievervalsing. De Duitse omroep argumenteerde dat het in zijn missie paste: zo bereikte hij een moeilijke doelgroep op een verantwoorde manier. Dit voorbeeld illustreert dat de Europese Commissie nog een belangrijke beoordelingsrol speelt.

De criteria van de omroepmededeling 2009 staan ook in de visietekst van minister Lieten, de aanloop voor de nieuwe beheersovereenkomst van de VRT. Zonder internetplatform kan een openbare omroep niet aan zijn opdracht voldoen en is hij op termijn gedoemd te verdwijnen. Websites als www.dereedactie.be worden ook gebruikt om de programma's of delen ervan te herbekijken. Daarenboven vormen internetplatforms van de openbare omroep een draaischijf om door te verwijzen naar platformen van andere media, maar ook naar culturele, educatieve en wetenschappelijke websites.

De resolutie van het Europees Parlement verwijst ook uitdrukkelijk naar de verbintenissen in het kader van de Raad van Europa. Alle lidstaten hebben zich uitdrukkelijk geëngageerd het mediapluralisme in de lidstaten te bewaken.

Voorts vraagt het parlement dat het Europees Waarnemingscentrum voor de audiovisuele sector een analyse zou uitvoeren van de mediasituatie in de verschillende lidstaten. De media en de persvrijheid zijn hete kwesties in het parlement. Italië ligt vaak in de vuurlinie als het over mediapluralisme gaat. Europees commissaris Kroes kondigde onlangs in het Europees Parlement ook een onderzoek aan van de omstreken Hongaarse mediawet. De Europese Commissie zal dus een groep samenstellen die bestaat uit belanghebbenden en deskundigen, om de problemen en de mogelijke oplossingen in de verschillende lidstaten na te gaan.

Een interessant instrument daarbij is de mediapluralismemonitor van professor Peggy Valcke. Het is geen studie maar een concreet model met sociale, economische en sociaaldemografische indicatoren. Op basis daarvan kan het mediapluralisme in een land of regio bepaald worden. Het Europees Parlement hoopt dat de Europese Commissie van dat instrument zal gebruikmaken om de mediatoestand in de lidstaten te toetsen aan de

waarden die in de Europese verdragen staan. Het valt trouwens niet uit te sluiten dat er ook opmerkingen zullen zijn bij de Vlaamse Mediaraad.

Het Europees Parlement roept de openbare omroepen op om meer samen te werken met commerciële spelers. Momenteel gaat de BBC het verst in die samenwerking. Een goed voorbeeld is hun samenwerking met commerciële partners voor lokaal nieuws. Zowel de productie als de distributie en de infrastructuur worden gedeeld. De BBC werkt voorts samen met de uitgevers en stelt onder meer ruw audiovisueel materiaal ter beschikking voor hun websites. iPlayer, het uitgesteld kijken, biedt ook ruimte voor inhoud van openbaar nut van andere partijen, bijvoorbeeld culturele instellingen, onderwijs- of wetenschapsinstellingen. De BBC werkt ook samen met commerciële partners voor nieuwsgaring in het buitenland. Een studie heeft uitgewezen dat het samenwerkingsmodel de BBC tegen 2014 een jaarlijkse efficiëntiewinst van 120 miljoen pond zal opleveren. In veel landen zijn die synergiemogelijkheden onderbenut. Allicht kan Vlaanderen uit het Britse model heel wat inspiratie halen.

De internetgiganten willen betrokken worden bij een financieringsmodel. Vandaag parasiteren ze op wat de commerciële en openbare omroepen en de schrijvende pers aanbieden op het internet. Het komt erop aan hen op een of andere manier daarvoor te laten betalen.

De heer Belet is volledig gewonnen voor een bloeiende commerciële omroepmarkt in Vlaanderen, maar ook voor de openbare omroep. Een duaal model vergt echter voldoende levensruimte voor de commerciële omroepen. Vlaanderen staat voor een belangrijke evolutie, een van de grotere spelers staat immers te koop. De spreker hoopt dat de kopers Vlaams zullen zijn, maar daar heeft de overheid geen greep op. De heer Belet roept de commerciële omroepen op zich niet van vijand te vergissen. Ze moeten niet al hun pijlen op de VRT richten maar ook focussen op de grote internationale spelers. Die vormen, gezien de grote conversie van media, een bedreiging voor alle klassieke media. Monopolies en dominante marktposities houden het risico op misbruik in. De Europese Commissie zal dat van nabij volgen. In het geval Microsoft heeft ze al bewezen dat ze de strijd durft aan te gaan met de groten.

Kortom, de Vlaamse spelers moeten de inspanningen zoveel mogelijk bundelen, openstaan voor nieuwe modellen en resoluut kiezen voor de beste strategie met als doel kwaliteitsradio en -televisie voor een zo breed mogelijk publiek.

6. Vragen van de commissieleden en antwoord van de heer Belet

De heer *Bart Tommelein* informeert waarom de openbare omroepen in de Europese resolutie een rol toegedicht krijgen op het vlak van innovatie. Als de VRT oude programma's of fragmenten ter beschikking stelt van anderen, mag ze daar dan geld voor vragen? Het is immers al betaald met belastinggeld. Of mag de VRT de oudere fragmenten alleen zelf publiceren op het net of gebruiken in programma's?

De heer *Wim Wienen* beseft dat niemand in Vlaanderen greep heeft op giganten als Google. Het parlement kan wel de reclamewerving in Vlaanderen bijsturen en zo de commerciële spelers ademruimte geven. Een commerciële zender lanceerde hier het voorstel om reclame zonder limieten toe te staan op de VRT-radio op voorwaarde dat reclame en sponsoring verboden werden op de televisie en online en dat het knipperlichtenmodel afgeschaft wordt. De stelling was dat het marktaandeel van de VRT-radiozenders zo groot is, dat adverteerders die kanalen nodig hebben om hun producten aan de man te brengen. Hoe ziet de heer Belet dat?

Het is zeker zo dat buitenlandse websites de verschillende mediavormen aanbieden, dus zowel tekst, beeld als geluid. Maar de Vlaamse kranten beperken zich vooral tot internetartikelen en bieden slechts sporadisch beelden of geluidsfragmenten. De VRT plaatst

op haar website zowel artikelen als beeldfragmenten, vaak zelfs artikelen zonder beeld of geluid. Verstoort ze op die manier de markt?

De heer *Carl Decaluwe* vraagt hoe het Europees Parlement de rol van de distributeurs ziet. Spelen de distributeurs een even belangrijke rol in andere Europese landen als in Vlaanderen? Het lid informeert voorts of het Europees Parlement nog extra maatregelen plant om de lokale creativiteit te steunen.

De heer *Philippe De Coene*, voorzitter wil weten of het debat over de quotaregeling al afgesloten is. De quota zijn bedoeld om de lokale inhoud te beschermen vanuit het oogpunt van de culturele identiteit. Hoe is de situatie op dat vlak in de verschillende lidstaten? Hij vreest immers dat buitenlandse producties de eigen inhoud zullen overschaduwten omdat ze voor een groter publiek en dus goedkoper zijn.

De heer *Ivo Belet* verwijst opnieuw naar de mededeling van 2009 waarin de Europese Commissie uitdrukkelijk stelt dat een openbare omroep onder bepaalde voorwaarden technologische experimenten mag ontwikkelen, zelfs als dat de markt verstoort. Die voorwaarden zijn natuurlijk algemeen, alles hangt af van de omschrijving ervan in de beheersovereenkomst.

De heer *Bart Tommelein* is het ermee eens dat de VRT mee moet zijn met de technologische evoluties maar vindt dat ze geen voortrekkersrol moet spelen. Innovatie is ook duur, het lid vindt dat eerder een zaak van de privésector.

De heer *Ivo Belet* wijst erop dat een openbare omroep volgens de resolutie van het Vlaams Parlement wel degelijk een voortrekkersrol moet spelen. Een samenwerking tussen de openbare omroep en de commerciële omroepen inzake innovatie biedt allicht een oplossing. Samen kunnen ze misschien standhouden tegen de grote internationale internetspelers. Een andere mogelijkheid is dat de Europese openbare omroepen samenwerken voor innovatie in de EBU.

De heer *Wim Wienen* werpt op dat het dan wel moeilijk wordt om de commerciële spelers erbij te betrekken.

De heer *Bart Caron* vraagt of de Nederlandstalige zenders met Vlaamse achtergrond kwaliteitszenders zijn in Europa. Het lid ziet het duale landschap als oorzaak van die kwaliteit. Hij wil voorts weten of openbare en commerciële omroepen samen internationale sportrechten mogen kopen volgens Europa.

De heer *Ivo Belet* acht het al dan niet gratis ter beschikking stellen van het VRT-archief niet meteen een Europese kwestie. Dat is een Vlaamse aangelegenheid. De mededeling van de Europese Commissie van 2009 is richtinggevend voor de nieuwe initiatieven die een openbare omroep mag ontwikkelen. Daarin staat dat de openbare omroepen nog steeds het recht hebben diensten tegen betaling aan te bieden. De beoordeling zal echter geval per geval gebeuren. Bij twijfel, bijvoorbeeld over de bepalingen van de beheersovereenkomst, is het best vooraf de Europese diensten te raadplegen. In principe zou dus de VRT zijn archief online kunnen zetten en voor het bekijken ervan een vergoeding vragen.

De discussie of een openbare omroep ook artikelen op internet mag plaatsen en zo de geschreven pers mag beconcurreren, woedt ook in de andere landen van Europa. Ook in deze is het aan de Vlaamse overheid om te bepalen wat kan en wat niet kan. De mededeling van 2009 legt de voorwaarden voor nieuwe onlineactiviteiten vast, het Protocol van Amsterdam stelt duidelijk dat de Vlaamse overheid zelf de opdracht van de openbare omroep bepaalt. Als de overheid de toekomst van www.deredactie.be wil beïnvloeden, moet ze duidelijke regels vastleggen in de beheersovereenkomst.

De heer *Wim Wienen* wijst erop dat de gratis website van de VRT de plannen van de geschreven pers om geld te vragen voor onlineartikelen, verhindert. Dat is toch een vorm van marktverstoring.

De heer *Ivo Belet* zegt dat Google 80 percent van alle online-inkomsten opstrijkt. Als een onderzoek van de SARC echter zou uitwijzen dat www.deredactie.be de markt verstoort, dan zal de Europese Commissie bijsturingen eisen.

De heer *Bart Caron* verwijst naar een Waalse procedure tegen de nieuwsaggregatie door Google. Niet de openbare omroep is het grote gevaar voor de geschreven pers, maar de grote internationale operatoren.

De heer *Ivo Belet* herhaalt dat Europa op zoek is naar een financieringsmodel waarbij de zoekmachines een bijdrage leveren voor de informatie waarnaar ze doorverwijzen. Bij de Europese Commissie lopen er trouwens twee inbreukprocedures tegen Google. Die organisatie maakt misbruik van haar dominante marktpositie.

Het duale systeem biedt geen garantie op kwaliteitstelevisie. Onderzoek wijst uit dat zowel openbare als commerciële omroepen meer investeren in bijvoorbeeld kwaliteitsjournalistiek als er concurrentie is tussen de twee systemen. De Vlaamse openbare omroep heeft een groot marktaandeel en biedt kwaliteit, maar ook de commerciële omroepen bieden kwaliteit. De pulptelevisie komt hier niet echt van de grond.

Voor sportrechten is de samenwerking tussen openbare en commerciële omroepen zeker een goed denkspoor, maar natuurlijk met respect voor alle wettelijke bepalingen, bijvoorbeeld het verbod op kartelvorming.

Mevrouw *Anne Deltour* herhaalt dat de bepalingen over het algemeen belang ook gelden voor bepaalde sportrechten. Ze verwijst opnieuw naar de uitspraak van het Europees Hof van Justitie daarover. BBC en ITV hebben trouwens samen de rechten voor de wereldbeker verworven. Het is dus mogelijk dat private en commerciële omroepen samenwerken.

Distributeurs vallen onder de Europese telecomregeling. Ze moeten voldoen aan een aantal verplichtingen, onder meer de must-carry. Distributeurs worden niet beschouwd als audiovisuele mediadiensten want ze dragen geen redactionele verantwoordelijkheid. Dat verandert als ze dergelijke diensten wel aanbieden, dan vallen ze onder de andere regelgeving. Een totale verticale integratie waarbij een bedrijf alle diensten aanbiedt, kan ingaan tegen de regels op de uitbuiting van de machtspositie.

Mevrouw *Nicola Frank* vertelt dat binnen de EBU digitale televisie en radio ontwikkeld zijn, meestal in samenwerking met de commerciële en industriële sector. De EBU was meestal de drijvende kracht omdat ze open en compatibel standaarden wou. Dat is in het voordeel van de consumenten maar ook van de leveranciers van dergelijke diensten. Een ander voorbeeld van samenwerking is HDTV. Het kwaliteitslabel HD Ready is ontwikkeld door de openbare en commerciële omroepen en de producten. Hybride televisie of internettelevisie zijn de laatste ontwikkelingen. Ook voor die nieuwigheden werkt de EBU samen met commerciële omroepen en de producenten. Zonder een dergelijke samenwerking is het onmogelijk om een standaard te ontwikkelen die wereldwijd kan gelden.

Voor de grote publieke omroepen hebben voldoende middelen om te investeren in innovatieve technologieën. Meestal stellen ze hun ontwikkelingen ter beschikking van andere openbare en zelfs commerciële omroepen.

De heer *Ivo Belet* kan niet anders dan concluderen dat investeren in lokale producties, zoals de Vlaamse openbare en commerciële omroepen doen, rendoert. De aangepaste audiovisuele richtlijn bevat quota. Elke omroep moet vijftig percent Europese produc-

ties uitzenden, maar dat hoeven niet noodzakelijk Vlaamse producties te zijn. Allicht had Europa daarvoor de lat wat hoger kunnen leggen, alsook voor reclame rond kinderprogramma's. De verplichtingen van de richtlijn gelden tot op zekere hoogte ook voor de onlinediensten.

De heer *Philippe De Coene*, commissievoorzitter, dankt de sprekers voor hun interessante uiteenzetting.

Philippe DE COENE,
voorzitter

Wim WIENEN,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

ARD	Arbeitsgemeinschaft der öffentlich-rechtlichen Rundfunkanstalten der Bundesrepublik Deutschland
BBC	British Broadcasting Corporation
DG	directoraat-generaal
EBU	European Broadcasting Union
EU	Europese Unie
HDTV	Hoge Definitie Televisie
IPTV	Internet Protocol television
ITV	Independent Television
SARC	Strategische Adviesraad voor Cultuur, Jeugd Sport en Media
UTECA	Unión de Televisión Comerciales Asociadas
VRT	Vlaamse Radio- en Televisieomroeporganisatie